

**Szakmai beszámoló a Magyar Tudományos Akadémia
Vas Megyei Tudományos Testülete 2022. évi tevékenységéről**

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Magyar Tudományos Akadémia Vas Megyei Tudományos Testülete (továbbiakban MTA VATT) 2013-ban megkötött, majd 2016-ban módosított *Együttműködési megállapodás* (Ikt. szám: 61.360–19/2013., 67.177–18/2016.) II. fejezete 6. pontja értelmében az MTA VATT köteles tevékenységéről írásos beszámolót készíteni és azt Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata részére megküldeni.

2022-ben az MTA VATT Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatától 100 000,- forint működési támogatást (41469-4/2021), illetve a *Szombathelyi természetbúvár 2022* rendezvény költségeire további 100 000,- forint támogatást kapott (41469-3/2021).

Az MTA VATT 2014 óta rendezi az *Év élőlényei, ásványa és ősmaradványa* című előadó-ülést. 2020-tól a rendezvényt a Savaria MHV Múzeummal közösen szervezzük, és családi délutánnal bővítettük. Mivel az MTA VATT-nak nincs saját digitális felülete, ezért a Savaria Múzeum honlapján jelentek meg az MTA VATT közreműködésével támogatott események.

Az MTA VATT kezdeményezésére 2021-ben indult a *Szombathelyi Természetbúvár* program. 2022-ben a program öt, szervesen egymáshoz illeszkedő elemből állt.

- Az év élőlényei, ásványa és ősmaradványa 2022-ben
- Beporzók napja
- Tisztelgés a Chernel család előtt
- Madarak és fák napja
- Állatok világnapja

**AZ ÉV ÉLŐLÉNYEI, ÁSVÁNYA ÉS ŐSMARADVÁNYA 2022-BEN
CSALÁDI DÉLUTÁN A SAVARIA MÚZEUMBAN
2022. február 26.**

Az MTA VATT a 2014 óta rendezi az *Év élőlényei, ásványa és ősmaradványa* című előadó-ülést. 2020-ban, első alkalommal a rendezvényt a Savaria MHV Múzeummal közösen szerveztük, és családi délutánnal bővítettük. 2022-ben személyes jelenléttel tarthattuk meg az előadásokat, illetve az év élőlényeihez, ősmaradványához, ásványához kapcsolódó kézműves foglalkozásokat. A természettudományos területen dolgozókon és a múzeumpedagógusokon kívül, a témák iránt érdeklődő múzeumi kollégák bevonásával évről évre, egyre nagyobb volumenű rendezvényeket tudunk létrehozni.

Az aktuális nyerteseket bemutató kamarakiállítás, a klímaváltozásról szóló tárlatvezetés, az év rovarát, halát, kételtűjét, madarát, emlőst, gombáját, fáját, virágát, ásványát és ősmaradványát bemutató előadások és a hozzájuk kapcsolódó kézműves foglalkozások a kisiskolásoktól a felnőtt érdeklődőkig széles közönséget vonzottak.

A rendezvény előadói a Savaria Múzeum Természettudományi Osztálya munkatársai, az ELTE Savaria Egyetemi Központ oktatói, a nemzeti parkok munkatársai és a megyében dolgozó biológusok közül kerültek ki. A múzeum néhány hónappal korábban már figyelemfelkeltő plaká-

tokkal és voksolási lehetőséggel (az év ásványa, ősmaradványa, rovára, hala) is népszerűsítette az országos kampányt. Az év rovaráról és hullójéről kollégáink már januárban nyilatkoztak a helyi televíziónak:

<https://www.sztv.hu/hirek/megvalasztottak-az-ev-hullojet-es-rovarat-20220110>

Részletes program

A Savaria Múzeum aulájában kamarakiállítás mutatta be az év nyertesait.

14.00: Varga Péter (Savaria Múzeum): *Hatás, ellenhatás: az ember és környezete kapcsolata régészeti leletek tükrében* (Múzeumbogárklub, állandó kiállítás)

14.00–18.00: Múzeumpedagógiai foglalkozások a Savaria Múzeum folyosóin: kabóca medál, kulcstartó, agárkosbor mintás ajándéktasak, törpeegeres tűpárna vagy pici alvóka, madaras könyvjelző, mobil-zöld küllő és mászógyík volt készíthető. Megidéztek és képletesen elejtettek egy eredeti méretű óriásszarvast. Az érdeklődőket különböző szintű és típusú sudoku és egy év élőlényei-ismereti rakosgató tábla várta.

15.00–18.00: Az év élőlényei, ásványa és ősmaradványa előadóülés (Múzeumbogárklub)

Dr. Vig Károly (Savaria MHV Múzeum): *Az év rovára az óriás énekeskabóca*

Dr. Szinétár Csaba Miklós (ELTE Savaria Egyetemi Központ): *Az év hala a bodorka*

Dankovics Róbert (Savaria MHV Múzeum): *Az év hullója a homoki gyík*

Dr. Gyurác József (ELTE Savaria Egyetemi Központ): *Az év madara a zöld küllő*

Erdő Ádám/Dr. Vig Károly (Savaria MHV Múzeum): *Az év emlőse a törpeegér*

Dr. Schmidt Dávid (Soproni Egyetem): *Az év gombája az ízletes rizike*

Keszei Balázs (Jurisich Miklós Gimnázium, Kőszeg): *Az év vadvirága az agárkosbor*

Dr. Balogh Lajos (Savaria MHV Múzeum): *Az év fája a nagylevelű hárs*

Pödör György (Szombathely): *Az év ásványa a magnetit / Az év ősmaradványa az óriásszarvas*

A részletes program a Savaria Múzeum weboldalán:

http://muzeum.savariamuseum.hu/Aktualis/Rendezvenyek/Az_ev_elolenyei_2022ben0.html

Feltöltött anyagok a Facebookon:

<https://www.facebook.com/events/676572050201240>

<https://www.facebook.com/page/122898597784372/search/?q=%C3%A9v%20%C3%A9l%91%91%C3%A9nyei>

Médialinkek:

http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/21714/az_ev_elolenyei-csaladi-delutan-a-savaria-muzeumban-febr-26/?fbclid=IwAR06xvLoENFJNwHkXnKMBpTCWG-Ko5BnmKgFiA4OguEduTJGoEpQZsFYiV0

<https://www.savariaforum.hu/rovat/az-ev-elolenyei-voltak-a-vendegek-a-muzeumban>

<https://www.sztv.hu/hirek/eloadasokkal-es-kezmuves-programokkal-varta-az-erdeklodokat-a-savaria-muzeum-20220228>

A programot Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatja

MEGHÍVÓ

Felelős kiadó: Prof. dr. Vig Károly, az MTA VATT elnöke

A
**Magyar Tudományos Akadémia
Vas Megyei Tudományos Testülete**
és a
Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum

tisztelettel meghívja Önt

AZ ÉV ÉLŐLÉNYEI 2022-BEN

című tudományos ülésére

Az ülés helyszíne:
Savaria Múzeum
Szombathely, Kisfaludy Sándor utca 9.

Az ülés időpontja:
2022. február 26. (szombat) 15 óra

A résztvevőket köszönti:

Dr. Vig Károly
elnök
MTA Vas Megyei Tudományos Testülete

Előadások:

Dr. Vig Károly (Savaria MHV Múzeum)
Az év rovára az óriás énekeskabóca

Dr. Szinetár Csaba (ELTE SEK)
Az év hala a bodorka

Dankovics Róbert (Savaria MHV Múzeum)
Az év hüllője a homoki gyík

Dr. Gyurácz József (ELTE SEK)
Az év madara a zöld küllő

Erdő Ádám (Savaria MHV Múzeum)
Az év emlőse a törpeegér

Dr. Schmidt Dávid (Soproni Egyetem)
Az év gombája az ízletes rizike

Keszei Balázs (Jurisich Miklós Gimnázium)
Az év vadvirága az agárkosbor

Dr. Balogh Lajos (Savaria MHV Múzeum)
Az év fája a nagylevelű hárs

Pődör György
Az év ásványa a magnetit
Az év ősmaradványa az óriásszarvas

Pillanatképek az *Év élőlényei, ásványa és ősmaradványa 2022* rendezvényről

BEPORZÓK NAPJA 2022. március 12.

A rendezvényre kisebb bemutató előadásokat, kézműves foglalkozásokat és interaktív játékokat terveztünk. A programra egy méhészt is meg tudunk hívni: Dolgos Anikó a méhek életciklusáról, fejlett szociális együttélésükről, az általuk létrehozott produktumokról beszélt és mesélt, hiszen saját kezűleg alkotott egy kicsik számára is érthető, lapozgatható textilkönyvet. Az érdeklődők többféle mézből is kóstolót kaptak.

Szakmai előadást tartott dr. Vig Károly tudományos igazgatóhelyettes és Dankovics Róbert muzeológus. A méhek kultúrtörténetét is érintve a kaptarélet rejtelméről, a beporzók általános hasznáról és különféle ellenségeiről kaptak a résztvevők átfogó ismereteket. Idén először, de hagyományteremtő szándékkal virágmagokat szórtunk szét a Múzeumpark egyik védett szegletébe. A gyerekek szorgalmasan ültettek, locsoltak, hogy majdan hasznos élettérhez, s virágporhoz jussanak a beporzó rovarok.

Részletes program

14.00–17.00

Előadások:

Dolgos Anikó: *A méhekről, méhészetről – tárgyi eszközökkel*

Dr. Vig Károly: *A méhek története, mi történik a méhbölcsőben*

Dankovics Róbert: *A beporzók ellenségei*

Múzeumpedagógiai foglalkozások:

„Élet a kaptárban és azon túl” - ismeret-elmélyítő táblajátékok, foglalkoztatók

Méhviaszlapból gyertyasodrás, kavicsfestés

Újrahasznosítás: kindertojás belsőből, csipeszből, kupak belsőből zümifélék készítése

Bee-circle – tanulj játszva!

Virágpor-színhatározó – ügyességi játékkal, mézelő növények ismertetője

Törökméz-szemle, mézes tea kóstolás

Méhrajt: segítsük a beporzók munkáját, életét virágosítással, kisebb-nagyobb területű méhlegelő kialakításával. Akciócsoportunk virágmag-szóró projektet szervezett.

Facebook link:

[https://www.facebook.com/events/543009310224997/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A\[%7B%22mechanism%22%3A%22search_results%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_search%22%7D\]%2C%22ref_notif_type%22%3Anull%7D](https://www.facebook.com/events/543009310224997/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22mechanism%22%3A%22search_results%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_search%22%7D]%2C%22ref_notif_type%22%3Anull%7D)

Médialink:

<https://www.sztv.hu/hirek/beporzok-napja-a-savaria-muzeumban-20220317>

Pillanatképek a *Beporzók napja* rendezvényről

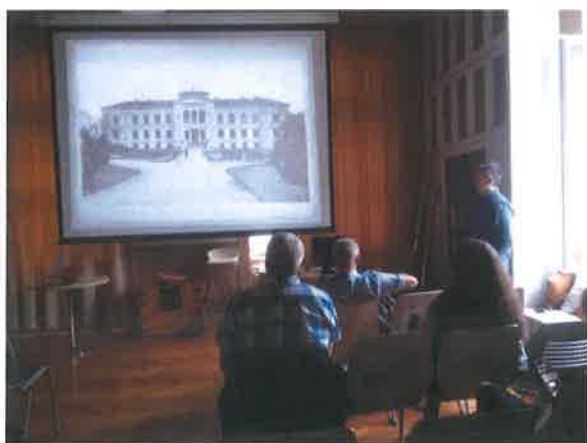
TISZTELGÉS A CHERNEL CSALÁD ELŐTT 2022. június 2.

Az Őrségi Nemzeti Park kezdeményezésére 2022-ben egész éves programsorozat szült a Chernel családról. A Chernel Emlékév keretében ünnepelhetjük Chernel Kálmán születésének 200. és fia, Chernel István halálának 100. évfordulóját.

A Savaria Múzeum Chernel István gazdag madártani hagyatékát őrzi, így kézenfekvő volt, hogy Szombathelyen is megemlékezzünk a Kőszeghez kötődő történész apáról és ornithológus fiáról. Az MTA VATT előadói ülés keretében tisztelgett megénk két szülőtte előtt.

Részletes program

- Söptei Imre (Kőszegi Városi Múzeum, Könyvtár és Levéltár): *A Chernel család és a történetírás*
Dr. Balogh Lajos (Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum): *Chernel Kálmán természetrajzi tevékenysége*
Dr. Vig Károly (Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum): *Új utakon – új gondolatokkal Chernel István úttörő madártani és természetvédelmi munkássága*
Dr. Gyurácz József (ELTE Savaria Egyetemi Központ): *Vas megye madárvilágának változása Chernel István korától napjainkig*
Dankovics Róbert (Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum): *Chernel István madárgyűjteménye a Savaria Múzeumban*

Pillanatképek a *Tisztelgés a Chernel család előtt* című előadói ülésről

Médialink:

http://www.museum.hu/program/56847/Tisztelges_a_Chernel_csalad_elott

http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/22179/tisztelges_a_chernel_csalad_elott_tudomanyos_eloadoules_a_savari/

http://www.savariamuseum.hu/Aktualis/Hirek/Muzeumi_programok_2022_junius.html

A programot Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatja

Felelős kiadó: Prof. dr. Vig Károly, az MTA VATT elnöke

A
Magyar Tudományos Akadémia
Vas Megyei Tudományos Testülete
és a
Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum

tisztelettel meghívja Önt a

TISZTELGÉS A CHERNEL CSALÁD ELŐTT

című tudományos ülésére

Az ülés helyszíne:

Savaria Múzeum

Szombathely, Kisfaludy Sándor utca 9.

Az ülés időpontja:

2022. június 2. (csütörtök) 16 óra

A résztvevőket köszönti:

Dr. Vig Károly

elnök

MTA Vas Megyei Tudományos Testülete

Előadások:

Söptei Imre

(Kőszegi Városi Múzeum, Könyvtár és Levéltár)

A Chernel család és a történetírás

Dr. Balogh Lajos

(Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum)

Chernel Kálmán természetrajzi tevékenysége

Dr. Vig Károly

(Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum)

Új utakon – új gondolatokkal

Chernel István úttörő madártani

és természetvédelmi munkássága

Dr. Gyurácz József

(ELTE Savaria Egyetemi Központ)

Vas megye madárvilágának változása

Chernel István korától napjainkig

Dankovics Róbert

(Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum)

Chernel István madárgyűjteménye

a Savaria Múzeumban

MADARAK ÉS FÁK NAPJA 2022. június 7. – Vasi Skanzen

Herman Ottó az Országos Állatvédő Egyesület 1900. február 25-i közgyűlésén tett javaslatot az Egyesült Államokban évenként megtartott *Birds and Arbor Day*, a *Madarak és fák napja* magyarországi meghonosítása érdekében. Az egyesület azonban csak 1906-ban indítványozta a vallás- és közoktatásügyi miniszternél, hogy minden népiskolában május vagy június hónapban egy külön napot szenteljenek annak, hogy a tanító a madarak természetével, védelmük szükségességével az iskolai ifjúságot megismertesse, s ezzel kapcsolatban a fák és cserjék jelentőségét megmagyarázza, és arra is hasson, hogy a gyermekek fák és cserjék ültetésével a napot emlékezetessé tegyék. Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter 1906. április 27-én kelt rendeletében utasította a tanügyi és közigazgatási hatóságot, hogy a *Madarak és fák napját* mint iskolai ünnepnapot Magyarország valamennyi népiskolájában kötelezően tartsák meg.

Megelőzve a hivatalos rendelkezést, hazánkban Chernel István már 1902-ben Kőszegen megtartotta az első *Madarak és fák napja* rendezvényt. Az esemény szerény keretei még nem mutatták fel azt a nagy ívű tartalmat, amelyet a rendezvény mind a mai napig magáénak tudhat.

Az MTA VATT és a Savaria MHV Múzeum közös rendezvényének a Vasi Skanzen adott otthont. A Vasi Skanzen ideális *Madarak és fák napja* helyszín, hiszen sokszínű madárközösség otthona, amely a figyelmes szemnek látható, hangjuk hallható, sőt, fészkeik is felfedezhetők.

Meghívtuk Lóki György solymászt, aki madaraival lenyűgözte a több száz gyermeket. A ragadozó madarak fontosságáról, testi felépítéséről, szokásairól beszélt, majd a gyerekek feje fölé emelte néhányukat.

A Savaria Múzeum munkatársa beszélt a Chernel István által indított kezdeményezésről. Egy másik állomáshelyen madárpreparátumokat állítottunk ki, melyek közül néhány a környezetünkben is előfordul: feketeterítő, tengelic, balkáni gerle, a szombathelyi tónál még a jégmadár is. A nevüket övező mítoszokról, hasznukról, egyedszámuk változásáról informáltuk a gyerekeket. A falumúzeum területén gyümölcsösök, örökzöldek, lombos fák találhatóak, a nagy melegben árnyat adó hasznukat is élvezték a környezetvédelmi fontosságuk megbeszélése mellett. A kézműves foglalkozáson könyvjelzőket, kulcstartókat alkottak az osztályok, majd népdalokban, népmesékben elevenítették fel a madármotívumokat. A rendezvény végén kiosztottuk a jutalomkönyveket, a gyerekek már ott helyben elkezdték a tanulmányozásukat.

Pillanatképek a *Madarak és fák napja* rendezvényről

ÁLLATOK VILÁGNAPJA 2022. október 4–5., Vasi Skanzen

Az idei *Állatok Világnapja* és a *Magyar népmese napján* választott téma a „születés”. 2022-ben a Vasi Skanzen állatállománya jelentősen gyarapodott, szinte minden felnőtt állatlakó utódot, utódokat hozott a világra. Sári szamárnál megszületett Alma, a kis csacsi, a rackáknál egy tucat bárány, a nyulaknál több alom.

Az állomásokon különböző játékok, foglalkozások várták a gyermekeket, sokféle izgalmas tárgyjal és persze állatokkal találkozhattak.

Állomások:

1. Érzékenyítő foglalkozás vakvezető kutyák közreműködésével
2. 1+1=21? Matek a nyulaknál és nyuszi-simogató jó idő esetén
3. Milyen állatok születnek tojásból? – kézműves foglalkozás a takácsműhelyben
4. Cserepeken utazók – kerámia és állatábrázolás
5. Tudod-e? – anya és kicsinye párosító memóriajáték a Haranglábnál
6. Tejudvar: tejfeldolgozás a fejestől a késztermékig – a Vépi Mezőgazdasági Szakközépiskola és Kollégium diákjainak bemutatója a híd utáni első háznál
7. A népi TEJFELDolgozás eszközei
8. Csitt, kicsit! – mese-percek
9. A népi halászat és eszközei
10. A falusi állattartásról – korabeli fotók felhasználásával
11. A méhek születése, mézkóstoló – Dolgos Anikó méhésszel
12. Pici-nagy, sima-foltos – tojásbörze
13. A kilenc magyar kutyafajta története

Pillanatképek az *Állatok világnapja* rendezvényről

Médialink:

<https://www.savariaforum.hu/rovat/ezernel-is-tobb-gyerek-vett-reszt-a-vasi-skanzen-allatok-vilagnapi-programjain>

<https://nyitraiskola.hu/az-allatok-vilagnapja/>

Az Együttműködés tapasztalatai

A Szombathelyi Természetbúvár 2022 projekt eseményei nagyban hozzájárultak a természetért, környezetünkért felelősséget vállaló szombathelyi, vasi gyermekek és felnőttek tudatos, „zöld” gondolkodásának alakításához. A Szombathelyen elindult városi kezdeményezés (*Vadvirágos Szombathely program*) szerencsésen találkozik az MTA VATT ilyen irányú elkötelezettségével.

2022-ben is bebizonyosodott, hogy a természettudományos témák hívójelként csalogatják a látogatókat, különösen a gyermeces családokat. A Szombathelyi Természetbúvár 2022 projekt látogatóink 90%-át ők tették ki. Az iskolai tematikus napokon az első és negyedik osztályos kor közötti gyerekeknek tartottunk foglalkozásokat. Fontosnak tartjuk a pedagógusok visszajelzéseit, melyeket figyelembe veszünk a jövő évi programok kidolgozásánál. A látogatószámok összetétele: a családokon túl kisebb arányban fiatalok, baráti társaságok, s néhány nyugdíjas az unokájával érkezett. Az *Év élőlényei*re 80 főt, a *Beporzók napjára* 50 főt, a *Tisztelgés a Chernel család előtt* előadótülésre 39 főt, a *Madarak és fák napjára* 300 főt, az *Állatok világnapja* rendezvényre 1026 főt regisztráltunk.

A Savaria Múzeum Facebook oldalán több száz kattintást értek el a bejegyzések, jellemzően többen jöttek volna el, mint ahányan ténylegesen visszajeleztek. Öröndetes, hogy az eseményekről szóló beszámolók többeszes látogatószámot generáltak. A rendezvényekre kisebb-nagyobb sikerrel mozgósítottuk a helyi médiát, akik a helyi tévében és online platformokon tudósítottak az eseményekről.

Hatalmas mennyiségű tudás és tapasztalat rejtőzik a falak mögött. Vajon élünk-e vele? Örökön visszatérő kérdés számomra, hogy használjuk-e azt a tudást, amit a városban, a megyében élő kiművelt emberfők hordoznak? Vagy csak akkor van szükség erre a tudásra, amikor baj van, amikor tüzet kell oltani, de a mindennapok apró döntéseihez már nem vesszük igénybe? Az MTA VATT deklaráltan vállalta és vállalja a közvetítő szerepet Szombathely vezetése, a város és a megye értelmisége között. Ebben a városban élünk, és úgy érezzük, közös felelősségünk részt venni a döntések előkészítésében, véleményezésében. Mindnyájunk érdeke az, hogy a legoptimálisabb döntés szülessen meg, ami hosszú távon mindenki érdekét szolgálja.

Örömmel erősítem meg az MTA VATT létrejöttének egyik célját: aktív részvétel Szombathely, Vas megye kulturális és tudományos közéletében, az értékek közvetítése és hasznosítása. Ezért vagyunk, ezért dolgozunk a jövőben is.

Az MTA VATT irányába Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata felől az *Együttműködési megállapodásban* foglaltaknak megfelelő konkrét megkeresés nem érkezett 2022-ban.

Megköszönve Szombathely Megyei Jogú Város támogatását, bízom benne, hogy a továbbiakban is együttműködhetünk tudományos és ismeretterjesztő rendezvényeink megvalósításában, és a résztvevők számára biztosítani tudjuk a magas színvonalú programokat.

Szombathely, 2023. február 27.

Prof. Dr. Vig Károly:/
elnök

